

האם יש מצוה לברך שהחיינו על פרי חדש

מצינו בפוסקים שאע"פ שלענין ברכת שהחיינו על כלים ובגדים וראיית פני חבריו וכדו' מקילים, מ"מ לענין שהחיינו על פירות חדשים קיבלו עליהם כל ישראל כחובה וכולם נזהרים בזה, ואם כי מצינו לכמה מגדולי הדורות שלא היו מברכים שהחיינו על פירות חדשים, שמוהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע לא היה מברך שהחיינו על שום פרי חדש רק על ענבים, ובשו"ת בית ישראל (אב"ד עדלין) בטעמא דמילתא דבגלות לא נכון לשמוח על זמן, ובטעמי המנהגים (עניני ברכות אות רי"א בהגה"ה) דמקובל כי לא הרגיש בנפשו שום שמחה גופנית, ובספר גדולת יהושע שהעיד הגה"צ מנאסוד זצ"ל שרבו הדברי חיים זי"ע לא בירך שהחיינו על שום פרי, ומהיהודי הק' זי"ע מקובל שלא בירך אלא על פירות מז' המינים, ובזמירות דברי יואל שהגה"ק מסטמאר זצ"ל לא בירך על שום פרי שהחיינו (ועיי"ש משום שחשש שכהיום אפשר להשיג בכל השנה כל מיני פירות שמביאים מכל ארצות תבל).

מכל מקום לא ללמד על הכלל כולו יצא, כי טעמם ונימוקם עמם, ואין לנו אלא דברי השו"ע והפוסקים שיש לזהר בזה, ואדרבה מצוה לחזור אחר פירות חדשים כדי לברך שהחיינו, כדאיתא בט"ז סוס"י רכ"ז שמביא את דברי הירושלמי סוף קידושין (המובא גם במג"א ומשנ"ב סק"י"ט) "רבי חזקיה ר' כהן בשם רב עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראתה עינו ולא אכל, רבי אלעזר חש להדא שמועתא והוי מצמצם פריטי למיכל בהון מכל מילה חדא בשתא" ובשם התשב"ץ (סי' ש"כ) שהטעם כדי להרבות בברכות, ובקרבן העדה לפני משה שם וכו"ה בא"ר סק"ו שהכוונה להרבות בברכת שהחיינו ולהודות בכך בשבח והודיה להשי"ת המשגיח ומפרנס ומכין מזון לכל בריה.

והוא סגולה לאריכות ימים כך כתוב בספר דברי תורה מהדו"ב סי' ס"א בשם קדוש אחד. וכשבא לידו פרי חדש סמוך לשבת ראוי להשאירו לשבת כדי לכבדה ולענגה כך כתב בלקט יושר שכשהיה לרבו בעל תרומת הדשן פרי חדש ביום ו' היה מניחו לשבת, ובאבן שתייה בשם הצמח צדיק מויוניץ זצ"ל שהיה ממתין בפרי חדש כל השבוע עד לשבת.

אלא שבזמננו עקב הטכניקות המתפתחות בשמירת פירות וירקות במשך כל ימות השנה, וגם התפתחות הטכניקות לגדל פירות וירקות (שהיו עד לא מכבר עונתיים) במשך כל ימות השנה, וגם מייבאים פירות ממדינה למדינה בקלות, לכן יש לשנן ולדעת על איזה פירות יש לברך שהחיינו, וכפי שיבואר להלן בעזה"י.

כללי יסוד על איזה פירות מברכים שהחיינו

אלו כללי יסוד על מה מברכין שהחיינו ועל מה אין מברכין: א. אין מברכין שהחיינו אלא על פרי או ירק או קטניות עונתי, שגדל בעונה מסוימת בשנה או פעמיים בשנה, ולא בפירות וירקות הגדלים בכל עונות השנה, ואפילו אותם שעד סמוך לזמננו היו פירות עונתיים, אך עקב התפתחות הטכניקה מצליחים לגדלו בחממות ובכל מיני טכניקות ונמצאים בשוק בכל עונות השנה, ואף שיש עונות שהם יקרים ואינם מצויים לרוב בשוק. בכף החיים כותב דבר חידוש שמ"מ אין לברך שהחיינו אלא פעם אחת בשנה, ולכן יברך בעונתם הראשונה, אבל בעונתם השניה בשנה זו יאכלם בלי ברכת שהחיינו, אמנם שאר כל האחרונים פוסקים כשאוכל פעם ראשונה בעונה זו אפילו פעמים בשנה.

ב. פירות וירקות וקטניות עונתיים, אך מאחסנים אותם בבתי קירור, ויש להשיגם בשוק כל ימות השנה, וכמעט אין היכר בין אלו הבאים מקירור ואיחסון לבין אלו הטריים בעונתם, אין מברכין שהחיינו אף על הטריים (ואפילו לא אכל פרי זה זמן רב). אבל אם ניכרים היטב הטריים בטעמם ובמראיתם מברכים עליהם שהחיינו, אף שזה עתה אכל פרי או ירק זה מיבולי אשתקד שהיה בבתי קירור ובאיחסון.

ג. אין מברכים אלא על פירות וירקות וקטניות עונתיים וטריים, אבל הכבושים בחומץ או במלח, או קלויים בתנור או מטוגנים בשמן וסוכר וכדו', או מיובשים או עשויים ריבה (קונפיטורה) או משומרים בחומר משמר או בקופסאות שימורים, כיון ששוב אין ניכר אם מיבול חדש הוא או ישן, אף על פי שידוע ע"י התאריך המוטבע או בידיעה אחרת שהוא מיבול עונתי חדש וטרי, אין מברכים על כל אלו שהחיינו כלל ועיקר. אבל אם עשה מהם ליפתן (קומפוט) שיש לברך שהחיינו אם הוא מפירות חדשים, כי קומפוט אין עשוי לקיום לזמן רב.

על איזה פירות מברכין שהחיינו

ולפי הכללים הנ"ל נשכיל לדעת כי בזמננו אין לברך שהחיינו על כל מיני קטניות לסוגיהן, וכן כמעט כל סוגי הירקות, אשר בזמננו ישנם בהישג יד כל השנה שגדלים בחממות או נשמרים בבתי קירור (אף שמצוי עונות אשר יקרים הם עקב כי באים מקירור ובתי איחסון).

וכן אין מברכין שהחיינו על כל מיני פירות וירקות כבושים, והנאכלים מקופסאות שימורים, ריבות וקונפיטורות למיניהן, אף שידוע שהם מיבול חדש והפרי הוא פרי עונתי. וכן כל סוגי פירות יבשים או מיובשים או קלויים במלח וכדו'.

אמנם אפילו אכל זה עתה את הפירות המשומרים הנ"ל, אך עכשיו יש לפניו פירות אלו העונתיים כשהם טריים מברך עליהם שהחיינו כשאוכלם לראשונה.

וכמו"כ פירות אשר בזמננו המה בהישג יד כל השנה, כי גדלים בחממות, וכגון בנות, וכן אלו הבאים מאיחסון וכמעט אין הבדל בטעם ובמראה בין אלו הטריים לאלו הבאים מאיחסון, וכגון תפוחי עץ לסוגיהן, אגסים, תמרים, שקדים ואגוזים לסוגיהן, אשכוליות ולימונים, אבל תפוזים אף שמצויים בכל עונות השנה, הטריים ניכרים במראיתן ובטעמם ומברכים עליהם שהחיינו.

ולא נותר לנו אלא ענבים ופירות הקיץ לסוגיהן (אפרסקים, שזיפים, משמש, שסק, וכיוצא ב"ז), מנגו, תפוזים, קלמנטינות לסוגיהם, חבושים, גויאבות, דובדבנים (לא משומרים או מסוכרים), תאנים טריים, רימונים, אוכמניות, אבטיח ומילון תות שדה ותות עץ וכיוצא באלו.

והמהדרין לברך 'שהחיינו' בחמשה עשר בשבט, יכולים לקיים מנהגם על אפרסמון או אננס חי, קוי, אנונה, ופפיה (טריים ולא מיובשים) או פומולה ליצי וקרמבולה, אבל לא על חרובים ולא על אתרוג או על אגוז קוקוס, וכן לא על ערמונים (כי מצויים על העץ כל השנה). ואם יש לפניו פירות קיץ ממדינות רחוקות, עיין להלן באות הבא.